

Motion till riksdagen 2022/23:2340

av **Frida Tånghag m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2022/23:63 Riksrevisionens rapport om spårbyte i migrationsprocessen – kontroller och uppföljning

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör behålla systemet med spårbyte och återkomma med förslag om stärkta kontroller inom systemet och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning utifrån Riksrevisionens rapport Spårbyte i migrationsprocessen – kontroller och uppföljning (RiR 2022:21). Riksrevisionen har granskat om systemet med spårbyte från asyl- och arbetskraftsinvandring fungerar effektivt. Riksrevisionens övergripande slutsats är att systemet med spårbyte överlag förefaller nå rätt målgrupp. Riksrevisionen bedömer dock att spårbyte kan utnyttjas för att kringgå lagstiftningen för asyl- och arbetskraftsinvandring. Slutsatsen bygger främst på förekomsten av brister i Migrationsverkets rutiner och kontrollverksamhet men får även stöd i den analyserande statistiken.

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att se till att Migrationsverket kan utbyta nödvändiga uppgifter med samverkande myndigheter, och att myndigheten kan använda uppgifterna i ärendehandläggningen. Riksrevisionen rekommenderar vidare regeringen att säkerställa att Migrationsverket kan sammanställa nödvändiga uppgifter om arbetsgivare för att utreda och kontrollera spårbytesärenden.

Regeringen instämmer i bedömningen att spårbyte kan utnyttjas för att kringgå lagstiftningen för asyl- och arbetskraftsinvandring. Vidare anser regeringen att spårbyte innebär en sammanblandning av systemen för asyl- och arbetskraftsinvandring och ett avsteg från principen om en tydlig början och ett tydligt slut i asylprocessen. Mot denna

bakgrund avser regeringen att utmönstra den aktuella ordningen. En utredare har fått i uppdrag att ta ställning till hur systemet med spårbyte kan avskaffas. Syftet är, enligt regeringen, att komma till rätta med missbruket av det befintliga systemet för arbetskraftsinvandring och utnyttjandet av utländska arbetstagare.

3 Behåll möjlighet till spårbyte

Riksrevisionen kommer alltså till slutsatsen att systemet med spårbyte överlag förefaller nå rätt målgrupp. Vidare bedömer Riksrevisionen att spårbyte kan utnyttjas för att kringgå lagstiftningen för asyl- och arbetskraftsinvandring och riktar därför en rad rekommendationer till såväl regeringen som Migrationsverket för att åtgärda de brister som finns. Ingen av dessa rekommendationer går ut på att avskaffa möjligheten till spårbyte. Ändå bedömer regeringen att granskningen ger stöd för en utmönstring av systemet för spårbyte. Vänsterpartiet delar inte regeringens bedömning. En mer rimlig bedömning vore att följa Riksrevisionens rekommendationer om att åtgärda de brister som finns inom systemet med spårbyte – inte att avskaffa systemet i sig. De brister som Riksrevisionens rapport belyser handlar om bristande kontroll från Migrationsverket, som delvis har sin grund i bristande resurser. Granskningen visar att Migrationsverkets rutiner och kontrollverksamhet brister i flera delar. Det gäller framför allt att Migrationsverket inte alltid kontrollerar om den sökande har arbetat före asylansökan, genom en avstämning mot Skatteverkets uppgifter. Riksrevisionen konstaterar även att Migrationsverket under de senaste åren inte har genomfört efterkontroller av beviljade spårbyten på grund av resursbrist, vilket innebär att det finns risk för att fel eller missbruk av regelverket inte upptäcks förrän personen eventuellt ansöker om att förlänga arbetstillståndet.

Enligt Riksrevisionen kan konsekvenserna av bristande kontrollverksamhet vara risk för lönedumpning, att skenanställningar inte upptäcks, att utsatta människor utnyttjas på arbetsmarknaden och att personer som inte uppfyller villkoren för spårbyte ändå kan beviljas uppehålls- och arbetstillstånd. I förlängningen finns även risk för att människor tappar förtroendet för systemet.

Riksrevisionen föreslår därför att regeringen ska säkerställa att Migrationsverket kan utbyta nödvändiga uppgifter med samverkande myndigheter, och att myndigheten kan använda uppgifterna i ärendehandläggningen samt att Migrationsverket ska kunna sammanställa nödvändiga uppgifter om arbetsgivare för att utreda och kontrollera spårbytesärenden.

Riksrevisionen föreslår också bl.a. att Migrationsverket ska prioritera och stärka arbetet med efterkontroller av beviljade spårbyten, utreda möjligheterna att automatisera kontroller av om villkoren för spårbyten är uppfyllda samt utreda möjligheterna att ta fram ett handläggarstöd för att bedöma vilka arbetsgivare som bör kontrolleras mer utförligt i spårbytesärenden.

Vänsterpartiet anser att möjligheten till spårbyte bör behållas. Det ger personer som fått avslag på sin asylansökan, men som under ansökningstiden skaffat sig ett arbete och kommit in i samhället, en möjlighet att stanna kvar i Sverige. Det gynnar såväl samhället som individen. Vi kan samtidigt konstatera att systemet med spårbyte är förknippat med ett antal brister, vilket framgår av Riksrevisionens rapport. Dessa brister bör åtgärdas i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer.

Vänsterpartiet anser, i likhet med Riksrevisionen, att regeringen bör säkerställa att Migrationsverket kan utbyta nödvändiga uppgifter med samverkande myndigheter, och att myndigheten kan använda uppgifterna i ärendehandläggningen. Detta kräver en förändring av sekretesslagstiftningen. Att ändra sekretesslagstiftningen så att myndigheter kan utbyta information med varandra är helt avgörande för att kunna förhindra fusk och utnyttjande. Vänsterpartiet har drivit detta under flera år i syfte att motverka arbetslivskriminalitet (se bl.a. mot. 2021/22:469). Vi kan konstatera att en utredning lade fram förslag på området i augusti 2022 (Ds 2022:13). Om förslagen genomförs är det ett steg i rätt riktning. Vänsterpartiet kan dock konstatera att regeringen ännu inte aviserat huruvida man avser att gå vidare med förslagen. Det är mycket anmärkningsvärt. Regeringen bör skyndsamt återkomma med förslag om att ändra sekretesslagstiftningen så att myndigheter kan utbyta information med varandra i syfte att stävja fusk och utnyttjande.

Vänsterpartiet anser, i likhet med Riksrevisionen, att Migrationsverket bör prioritera och stärka arbetet med efterkontroller av beviljade spårbyten m.m. Det förutsätter att Migrationsverket ges tillräckliga resurser. Vänsterpartiet har återkommande lyft problemet med den alltför hastiga neddragningen av Migrationsverkets resurser från 2017 och framåt och de konsekvenser den fått för kvaliteten på myndighetens verksamhet, bl.a. i motion 2021/22:4383. I stället för att minska Migrationsverkets resurser och avskaffa systemet med spårbyte bör myndigheten få de resurser som krävs för att kunna utöva lämplig kontroll över spårbytessystemet.

Att, som regeringen vill, helt avskaffa möjligheten till spårbyte är fel väg att gå. Det innebär att den som tvingats vänta längre på att få sin asylansökan avgjord, och under tiden skaffat sig ett arbete och kommit in i samhället, inte kommer att få möjlighet att stanna kvar i landet. Det drabbar såväl individen som samhället. Riskerna som Riksrevisionen identifierar går att åtgärda på andra sätt.

Regeringen menar att syftet med att avskaffa möjligheten till spårbyte är att komma till rätta med missbruket av det befintliga systemet för arbetskraftsinvandring och utnyttjandet av utländska arbetstagare. Om regeringen på allvar vill komma till rätta med dessa problem krävs helt andra åtgärder. Ett första steg vore att införa ett rättvist system för arbetskraftsinvandring – ett system där de som kommer till Sverige för att jobba inte utnyttjas av skrupelfria arbetsgivare och inte heller används för att dumpa löne- och arbetsvillkoren på den svenska arbetsmarknaden. Ett sådant system förutsätter återinförd arbetsmarknadsprövning, krav på heltidsanställning, vandelsprövning av arbetsgivare, stärkta rättigheter för arbetskraftsinvandrare som träder fram och berättar om missförhållanden hos arbetsgivaren, hårda straff för arbetsgivare som utnyttjar arbetskraftsinvandrare och skadestånd till den som drabbas – samt möjlighet till spårbyte.

Att regeringen väljer att avskaffa möjligheten till spårbyte visar bara att den inte är förmögen att bygga sin politik på kunskap och fakta, samt att det övergripande målet för denna regering är att minska invandringen till vilket pris som helst.

Regeringen bör behålla systemet med spårbyte och återkomma med förslag om stärkta kontroller inom systemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Gudrun Nordborg (V)

Jessica Wetterling (V)